

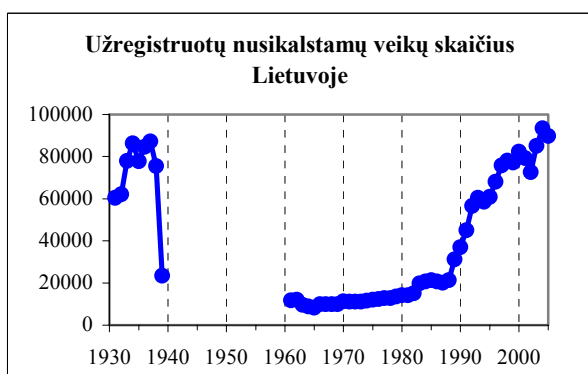
Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras

Informacinis leidinys

2006 m. Nr. 1

Nusikalstamumo Lietuvoje 2005 metais apžvalga

Per 2005 metus Lietuvoje užregistruota 89 815 nusikalstamų veikų - 3,9 procento mažiau, negu 2004 metais. Labiausiai nusikalstamumo sumažėjimą lėmė užregistruotų vagysčių skaičiaus mažėjimas (14,2 proc.).

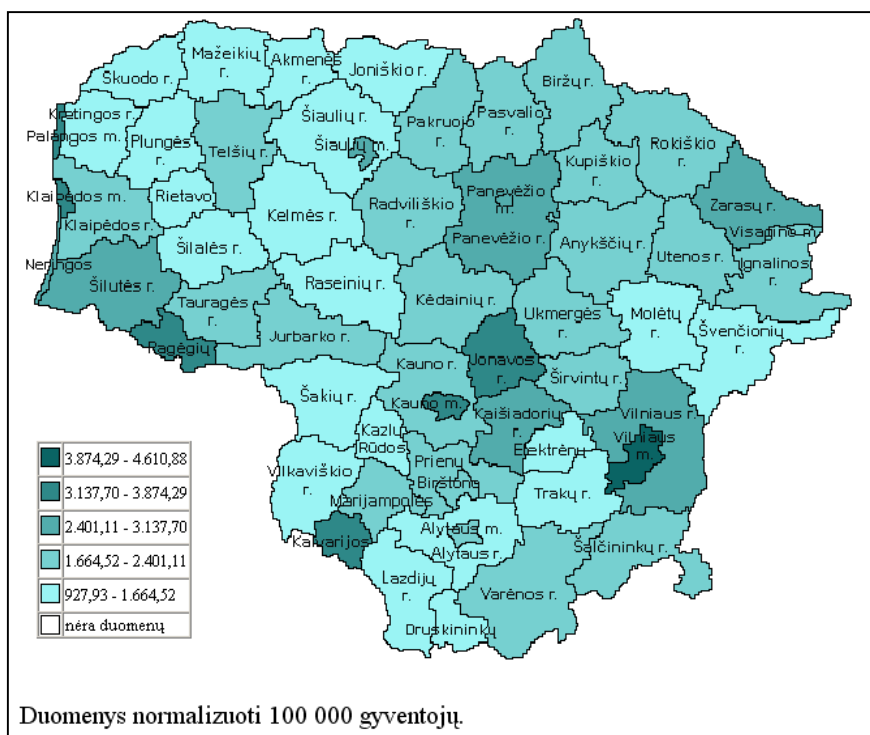
Lyginant su 2004 metais fiksuojamas didelis **sumažėjimas** užregistruotų gyvulių vagysčių (35,9 proc.), kyšininkavimo atvejų (30,4 proc.), automobilių vagysčių (29,4 proc.), vagysčių iš gyvenamųjų patalpų (23 proc.), sunkių sveikatos sutrikdymų (10,4 proc.), vagysčių iš parduotuvių ir kitų prekybos vietų (10,2 proc.). Sumažėjo (13,6 proc.) ir ištirtų nusikalstamų veikų, kurias padarė grupė asmenų. Ateities perspektyvai ypač svarbus nepilnamečių nusikalstamumas, kuris pagal registruotojo nusikalstamumo statistiką sumažėjo 5,2 proc. Automobilių vagysčių sumažėjimas atspindi ir pagerėjusį atitinkamų tarnybų darbą – 2005 metais šių vagysčių ištirta 19,4 proc. (2004 m. - 16,1 proc.). Tai yra geriausias rezultatas per pastaruosius 10 metų. Tačiau sunku paaiškinti, kodėl ištiriama mažiau kaip pusė užregistruotų kontrabandos atvejų (2005 metais ištirta tik 40,9 proc.). Keista, kad kontrabandos faktas būna nustatytas, tačiau kaltų nerandama vidutiniškai kas antrą kartą. Užregistruotų kyšininkavimo atvejų ženklus sumažėjimas (30,4 proc.) vertintinas neigiamai, nes jis atspindi atitinkamų tarnybų sumažėjusį aktyvumą.

Lyginant su 2004, praėjusiais metais Lietuvoje **padaugėjo** užregistruotų sunkių ir labai sunkių nusikaltimų (5,9 proc.), tyčinių nužudymų su pasikėsinimais (13 proc.), nusikalstamų veikų, susijusių su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis (17 proc.), sukčiavimų (27,9 proc.), turto sunaikinimo ar sugadinimo tyčia atvejų (30 proc.). Deja, 2005 metais užkardyta nusikalstamų veikų 26,1 proc. mažiau.

2005 metais **didžiausias** užregistruotų nusikalstamų veikų lygis 100 tūkstančių gyventojų buvo Vilniaus m. (4 610), Pagėgių (3 585), Palangos m. (3 486), Kauno m. (3 424) ir Jonavos r. (3 346) savivaldybėse, **mažiausias** – Skuodo r. (928), Kretingos r. (1 129), Kelmės r. (1 161), Šiaulių r. (1 183) ir Alytaus r. (1 222) savivaldybėse.

Lyginant su 2004 m. duomenimis, **užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius labiausiai padidėjo** Pagėgių (68,5 proc.), Jonavos r. (35,7 proc.) ir Plungės r. (33,9 proc.) savivaldybėse, **labiausiai sumažėjo** Šiaulių r. (-28,2 proc.), Švenčionių r. (-20,6 proc.) ir Alytaus r. (-19,2 proc.) savivaldybėse.

Jau eilę metų Lietuvoje didžiausias nusikalstamumo lygis stebimas didžiausio ekonominio aktyvumo teritorijose bei kai kuriuose kurortuose, kuriuose jis padidėja dėl didelio poilsiautojų antplūdžio sezono metu. Tačiau 2005 metais (žr. žemėlapi) išryškėjo didelis registruoto nusikalstamumo lygis Pagėgių savivaldybėje. Atlikus įvairių nusikalstamumo rodiklių analizę, galima konstatuoti, kad Pagėgių savivaldybėje ženkliai

padidėjęs nusikalstamumo lygis nėra atsitiktinis - šioje savivaldybėje kriminogeninė padėtis tikrai yra bloga. Pagėgių savivaldybėje 2005 metais užregistruotas vienas iš didžiausių Lietuvoje sunkių ir labai sunkių nusikaltimų lygis ir didžiausias Lietuvoje jų padidėjimas procentais. Šioje savivaldybėje 2005 metais ištirta mažiausiai (17,1 proc.) sunkių ir labai sunkių nusikaltimų, užregistruotas didžiausias Lietuvoje užregistruotų nusikaltimų skaičiaus padidėjimo tempas procentais ir didžiausias viešosios tvarkos pažeidimų (nusikaltimų pagal BK 284 str. 1 d.) lygis.

Užregistruotų nusikalstamų veikų skaičiai neturėtų būti tiesiogiai siejami su policijos bei kitų teisėsaugos institucijų darbu ar net su asmenų saugumu. Teisėsaugos darbas yra tik vienas iš daugybės veiksnių, įtakojančių elgesio varianto pasirinkimą. Bandymas suversti kaltę policijai dėl didėjančio nusikalstamumo, dėl daugybės veiksnių, kurių ji paveikti negali, reikštų visišką socialinių procesų neišmanymą.

Užregistruotų nusikalstamų veikų skaičiai netiksliai atspindi realų nusikalstamumą bei asmenų saugumą. Policija ir kitos tarnybos turi plačias galimybes manipuluoti nusikalstamumo registracija siekdamas mažesnio darbo krūvio, didesnio finansavimo ir kitų tikslų. Todėl, norint įvertinti asmenų saugumą konkrečioje teritorijoje, neužtenka vien registruoto nusikalstamumo statistikos. Būtina atlikti ir tyrimus – asmenų apklausas apie jų faktinę nusikalstamų veikų patirtį. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras atliko reprezentatyvią Lietuvos gyventojų [apklausa](#) apie jų faktinę nusikalstamų veikų patirtį per 2004 metus. Palyginus šios apklausos duomenis su registruotojo nusikalstamumo statistika, gauta, kad 2004 metais Lietuvoje iš visų nusikalstamų veikų, kurias 15-75 metų amžiaus gyventojai įvertino kaip nusikalstamas jų atžvilgiu, teisėsaugos institucijos užregistravo tik 11 procentų.

Pasaulyje stebima tokia tendencija - valstybėse, kuriose yra didelis pasitikėjimas policija, gyventojai noriai praneša apie nusikalstamas veikas, policija jas kruopščiai registruoja. Tokiose valstybėse stebimas didelis registruoto nusikalstamumo lygis (gerokai didesnis, negu Lietuvoje), tačiau asmenų saugumas jose taip pat didelis.

Parengta naudojant Informatikos ir ryšių departamento prie VRM statistinių ataskaitų duomenis ir Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje informacinę sistemą.

dr. Alfredas Kiškis

Pasaulinė visuomeninių organizacijų patirtis nusikalstamumo prevencijoje

Spartus nusikalstamumo Lietuvoje didėjimas atkūrus Nepriklausomybę, nepalankūs jo

struktūriniai pokyčiai, kriminogeninės situacijos kontrolės administracinėmis priemonėmis nesėkmės parodė, kad valstybė nusikalstamumo prevencijoje be visuomenės pagalbos neišsivers.

Stebimas neigiamas visuomenės ir policijos darbuotojų požiūris į bet kokias permainas. Tuo tarpu didėjantis nusikalstamumas, atsirandantys nauji nusikaltimai kelia baimę ir sumaištį piliečių visuomenėje, didina nesaugumo jausmą. Visuomenės abejingumas - terpė, kurioje gimsta ir klesti nusikaltimai.

Svarbiausias bendradarbiavimas nusikaltimų kontrolės ir prevencijos srityje daugumoje pasaulio šalių vyksta tarp visuomenės narių ir policijos. Policininkų galimybės didžiaja dalimi priklauso ne tik nuo jų moralumo, profesionalumo, bet ir nuo žmonių nusiteikimo padėti. Tarpusavio pasitikėjimas ir bendradarbiavimas gerina policijos darbą ir didina visuomenės narių saugumo jausmą. Taikių nusikaltimų prevencijos būdų šalininkas, pareigūnas seras Robertas Pylas (*Robert Peel*) dar 1829 metais pasakė: „Policija yra visuomenė, o visuomenė yra policija, policija yra tie patys visuomenės nariai, kuriems tikrai yra mokama, kad visą savo dėmesį skirtų pareigoms, kurios iš esmės yra kiekvieno piliečio – rūpintis bendruomenės gerbūviu ir egzistavimu.“ Skatinant nusikalstamumo prevenciją užsienio valstybėse aktyviai dalyvauja ir vietos savivalda bei pati Vyriausybė. Noriai skiriamos lėšos iš vietos savivaldų, valstybės biudžetų taip pat ir iš juridinių asmenų visuomeninėms organizacijoms, užsiimančiomis nusikaltimų prevencija. Nuolat yra vykdomos įvairios nusikalstamumo prevencijos programos.

Lietuvos patirtis

Beveik prieš dešimtmetį, t.y. 1997 m. rudenį Lietuvoje buvo įsteigtas **judėjimas „Stabdyk nusikalstamumą“** (toliau vadinamas Judėjimu). Respublikinėje konferencijoje 1997 09 12 buvo priimti ir patvirtinti šio judėjimo įstatai. Judėjimas kėlė sau šiuos tikslus ir uždavinius:

- Rengti ir įgyvendinti priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią nusikalstamumui ir kitiems teisės pažeidimams;
- Bendradarbiauti su policija, kitomis teisėtvarkos institucijomis ir visuomeninėmis organizacijomis kovojant prieš nusikalstamumą ir teisėtvarkos pažeidimus;
- Organizuoti gyventojų teisinį švietimą;
- Vykdyti prevencinį darbą su jaunimu;
- Siekti užtikrinti gyventojams saugią kaimynystę, organizuoti saugios kaimynystės grupes ir aiškinti gyventojams gyvenamųjų namų ir butų apsaugos įrangos būtinumą;
- Informuoti policiją apie pastebėtus teisės pažeidimus, nusikalstamas veikas ir padėti policijai palaikyti viešąją tvarką gatvėse, aikštėse ir kitose viešose vietose;

- Padėti įgaliotoms institucijoms gelbėti žmones ir turtą gaivalinių nelaimių metu ir esant kitoms ypatingoms aplinkybėms;
- Teikti neatidėliotiną pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo teisėtvarkos pažeidėjų ir nelaimingų atsitikimų;
- Bendradarbiauti su užsienio valstybių judėjimais ir grupėmis, skatinančiomis visuomenę savo jėgomis kovoti su nusikalstamumu;
- Organizuoti įvairius renginius, susitikimus, seminarus, paskaitas Judėjimo tikslams ir veiklai propaguoti. Jaunimui ir vaikams organizuoti sportinius renginius, vasaros stovyklas;
- Nustatyta tvarka steigti visuomenines nukentėjusių nuo nusikalstamos veiklos piliečių gynimo ir teisinės konsultacijos tarnybas ir joms vadovauti;
- Organizuoti leidybinę ir konsultacinę veiklą nusikalstamų prevencijos klausimais.

1997 – 1998 m. įsteigta apie 40 šio Judėjimo skyrių visoje šalyje, vienijančių per 2 000 narių. Jais galėjo tapti Lietuvos Respublikos piliečiai, sulaukę 18 metų, pasižadėję sąžiningai vykdyti Judėjimo įstatus. Vien Vilniuje aktyviai veikė apie 400 narių. Judėjimą palaikė ir finansiškai rėmė tiek Vyriausybė, tiek ir vietos savivalda. Judėjimo nariai tapo svarių policijos ramsčiu. “Stabdyk nusikalstamumą” nariai kartu su policija palaikydavo viešąją tvarką masinių renginių metu, diskotekose, patruliuodavo gatvėse, pradėjo įgyvendinti saugios kaimynystės programą. Kartu su kelių policija atlikti reidai “Sankryža”, “Greitis”. Svarią pagalbą policijai suteikta prevencinėje operacijoje “Aguona”.

Didelį dėmesį Judėjimas skyrė vaikų ir jaunimo nusikalstamumo prevencijai. Kartu su Vyriausiojo policijos komisariato Savivaldybių policijos pareigūnais surengta akcija moksleiviams “Jaunuolis – pilietis, Tėvynės gynėjas”. Vasaros metu organizuota nemažai vasaros stovyklų vaikams, teisinių žinių konkursų, sporto varžybų, teminių piešinių konkursų.

1998 m. kovo 5 d. margaspalviame sostinės transporto sraute pasirodė netradicinis autobusas, išrašytas šūkiomis, verčiančiais susimąstyti apie saugų eismą, saugią kaimynystę, nusikalstamumą. Autobusas buvo skirtas Judėjimo ir policijos veiklos propagavimui, eismo taisyklių aiškinimui, teisiniam gyventojų švietimui. Jo salone įrengti Viešosios, Kelių, Apsaugos policijos, Judėjimo standai. Mokomuosius saugaus eismo bei kito pobūdžio filmukus galėjo vienu metu žiūrėti 20 žiūrovų. Per metus autobuso pamokėlėse pabuvojo apie 16 000 lankytojų – vaikų, paauglių, suaugusių.

1998 m., bendradarbiaujant su Policijos departamentu prie Vidaus reikalų ministerijos, buvo įsteigtas judėjimas “Jaunieji policijos rėmėjai”. “Stabdyk nusikalstamumą” skyriai teikė metodinę, finansinę paramą, padėjo organizuoti Jaunųjų policijos rėmėjų veiklą. Šis dviejų judėjimų bendradarbiavimas vyko apie 3 - 4 metus. Apie 2001

m., kai buvo nutrauktas finansavimas judėjimui “Stabdyk nusikalstamumą” iš valstybės biudžeto, parama ir vaidmuo, organizuojant Jaunųjų policijos rėmėjų veiklą, pamažu blėso.

Judėjimo “Stabdyk nusikalstamumą” taryba didelį dėmesį skyrė savo narių bei visuomenės teisiniam švietimui. Viena po kitos išleistas trys knygos: “Judėjimo “Stabdyk nusikalstamumą” uždaviniai užtikrinant visuomenės saugumą”, “Visuomenės ir valstybės bendradarbiavimas stabdant nusikalstamumą”, “Patarimai judėjimo “Stabdyk nusikalstamumą” nariams”. Taip pat išleistos atmintinės “Narkotikai”, “Jaunojo policijos rėmėjo atmintinė”, “Atmintinė jaunesniųjų ir vyresniųjų klasių moksleiviams”, keliolika plakatų, kalendorių, buvo leidžiamas periodinis Judėjimo leidinys “Saugūs namai”.

Šiai dienai tikslų duomenų apie likusius ir vykdančius kokią nors veiklą judėjimo “Stabdyk nusikalstamumą” skyrius nėra. Apie tai nieko negalėjo pasakyti ir judėjimo respublikinės tarybos ir Vilniaus miesto tarybos pirmininkas Algirdas Šareika. Jis teigė, kad Vilniuje judėjimas nebevykdo jokios veiklos. Pagrindinė to priežastis – finansavimo nebuvimas. Judėjimas nebeįgauna finansavimo nei iš Vyriausybės, nei iš savivaldybės biudžetų. Judėjimas “Stabdyk nusikalstamumą” yra savanoriškas judėjimas, tačiau tikslinės lėšos, skirtos jų veiklai organizuoti, tai yra patalpų nuomai, transporto bei komunikacijos priemonėms, narių skatinimui yra reikalingos. Dar viena problema – įstatymuose nenumatyta socialinių garantijų judėjimo nariams. Kaip teigė Algirdas Šareika, iniciatyvos dar yra, dar būtų įmanoma suburti žmones, tačiau, neturint palaikymo iš Vyriausybės, vietos savivaldos, tai padaryti labai sunku. Be to, žmonės jau yra nusivylę valstybės požiūriu į jų vykdytą veiklą. Taigi galima daryti išvadą, jog judėjimo “Stabdyk nusikalstamumą” ateitis yra labai miglota.

Užsienio patirtis

Jeigu peržvelgtume pasaulinę nusikalstamumo prevencijos praktiką, pastebėtume, kad daugelyje pasaulio miestų vietos policija bei savivaldybės noriai finansuoja įvairius judėjimus, kurie užsiima nusikalstamumo prevencija. Juk vien policijos darbo nepakanka.

1987 m. Viktorijos policijos komisariate buvo pradėta pirmoji **Nusikalstamų stabdytojų programa** Australijoje. Po jų sekė programos Naujajame Pietų Velse ir Kvinslende – 1989 m., Tasmanijoje – 1994 m., Vakarų Australijoje – 1995 m., Pietų Australijoje ir sostinės teritorijoje – 1996 m. Pagaliau 1998 m. valstybės ir teritorinių programų iniciatyva buvo įkurta Australijos nusikalstamų stabdytojų asociacija, kuri apjungė vietines programas bei palaikė tarptautinius ryšius ir informacijos sklaidą užsienyje.

Nusikalstamų stabdytojai (*Crime stoppers*) – tai originali bendruomenės, policijos ir žiniasklaidos bendradarbiavimo idėjos realizacija. Kiekvienoje Australijos valstijoje yra šios programos

koordinavimo struktūra, kurią administruoja direktoriaus vadovaujama valdyba. Ši institucija glaudžiai bendradarbiauja su policija, kad garantuotų visas būtinas sąlygas ir užtikrintų sklandų bendruomenės įsijungimą į nusikaltimų išaiškinimo procesą. Visi valdybų direktoriai – savanoriai, bendruomenės atstovai, o kiekviena valdyba atsakinga už bendradarbiavimą su policija ir rengia paramos gavimo strategiją.

Šiandien Nusikaltimų stabdytojų programa vykdoma visoje Australijoje, o informacija apie nusikaltimus, gauta iš gyventojų, tapo sudedamąja nacionalinės nusikaltimų prevencijos politikos dalimi. Nuo savo gyvavimo pradžios Nusikaltimų stabdytojų programa buvo itin sėkminga. 95% išaiškintų nusikaltimų buvo išaiškinta būtent anonimiškai suteiktos informacijos dėka.

Nusikaltimų stabdytojų judėjimas pagrįstas principu: „*Kažkas kitas, bet ne nusikaltėlis, turi informacijos, kuri padėtų išaiškinti nusikaltimą*“. Šis judėjimas susikūrė tam, kad padėtų išvengti *trijų pagrindinių priežasčių, kurios stabdo žmones nuo pranešimo policijai apie pastebėtą nusikaltimą*:

- Baimė dėl savo anonimiškumo;
- Apatiškas požiūris į tai, kas vyksta šalia;
- Nenoras įsivelti.

Kad visuomenė nugalėtų baimę ir apatiją, reikia:

- Skatinti piliečius pranešinėti apie pastebėtus nusikaltimus;
- Įtraukti žiniasklaidą, ypač televiziją ir elektroninę žiniasklaidą, kad ji padėtų skleisti informaciją apie neišaiškintus nusikaltimus;
- Pasiūlyti piniginius atlygius už informaciją, kurios pagrindu bus suimtas kaltininkas.

Trys pagrindiniai Nusikaltimų stabdytojų programos elementai yra bendruomenė, žiniasklaida ir policija:

- Bendruomenės nariai įkuria ne pelno siekiančią Nusikaltimų stabdytojų korporaciją, kurios vadovai suformuoja bendrosios politikos gaires, nustato piniginių atlygių dydį bei tai, kaip jie bus teikiami, glaudžiai bendradarbiauja su policija ir žiniasklaida, koordinuoja visą programą. Vadovai taipogi atsakingi už paramos ir visos savanoriškos pagalbos paiešką. Ši veikla neapmokestinama;
- Nusikaltimų stabdytojų veiklos būdai, tikslai, rezultatai ir telefonų numeriai nuolatos publikuojami žiniasklaidoje. Kartą per savaitę laikraščiuose su visomis detalėmis aprašomas pagrindinis „Tos savaitės neišaiškintas nusikaltimas“, ši informacija pateikiama per radiją, jei reikia – jo inscenizacija parodoma per televiziją;
- Bendruomenėje išplatintas Nusikaltimų stabdytojų telefonas. Paskambinęs asmuo gauna savo identifikacijos numerį ir

NIEKADA nesako savo vardo. Jeigu išaiškinus nusikaltimą asmuo yra suimamas, tuomet informaciją suteikęs anonimas gauna piniginių atlygi.

Nusikaltimų stabdytojų programa pasaulyje padėjo išaiškinti daugiau nei pusę milijono nusikaltimų ir tokiu būdu buvo atgauta pagrobtos nuosavybės bei konfiskuota narkotinių priemonių už daugiau nei 3 milijardus dolerių. Šiuo metu vykdoma daugiau nei 1 000 Nusikaltimų stabdytojų programų JAV, Kanadoje, Didžiojoje Britanijoje, Australijoje, Pietų Afrikos Respublikoje, Bahamosė, Vest Indijoje ir kitose šalyse.

“Stadswacht” arba Miesto sargų programa pradėta Dordrecht mieste (apie 114 000 gyventojų), Nyderlanduose 1989 m. Kasmet 51 iš didelio skaičiaus bedarbių lankydavo 8 savaitių mokymo kursų: pirmosios pagalbos, teisės pagrindų ir saugumo. Tokie miesto sargai patrulinuoja viešose vietose kaip uniformuoti civiliai (jie neturi tokių įgaliavimų kaip policija) ir gauna minimalų atlyginimą už tokį savo darbą. Miesto sargai:

- Praneša policijai apie pastebėtus nusikaltimus (pvz., įsilaužimus į namus), netvarką mieste (vandalizmo aktus) ir teikia patarimus, kaip mažinti nusikaltimų skaičių, netvarką atskirose miesto dalyse;
- Savivaldybės skyriams teikia informaciją apie pastebėtus grafitų piešinius, prastą apšvietimą gatvėse ar automobilių stovėjimo aikštelėse;
- Teikia informaciją turistams, padeda orientuotis mieste.

Poveikis buvo stulbinantis. Miesto vidiniuose rajonuose, kuriuose patruliavo Miesto sargai, bendras nusikaltimų skaičius sumažėjo 17 %. Miesto sargų 1992 – 1993 m. ataskaitos duomenimis, 62 % sumažėjo vagysčių iš kišenių (nuo 81 iki 31 atvejo), 36 % sumažėjo dviračių vagysčių (nuo 250 iki 160 atvejų) ir 16 % sumažėjo vagysčių iš automobilių (nuo 229 iki 193 atvejų). Šį projektą finansavo Dordrecht policija, savivaldybė ir jos departamentai, prokuratūra ir įvairios vyriausybės organizacijos.

1989 m. kaimynysčių grupelės Kanadoje, Mažosios Burgundijos vietovėje (Monrealio regionas), mobilizavo policijos, savivaldybės ir vietinių gyventojų pajėgas bei sukūrė koaliciją, kuri ieškotų nusikaltimų prevencijos būdų bei užtikrintų vietos gyventojų saugumą. Gaudami finansavimą iš įvairių Monrealio miesto departamentų, Kvebeko savivaldybės departamentų, kaimynysčių koalicija ėmėsi šių priemonių:

- Pagerino vietinę infrastruktūrą: buvo atidarytas sporto kompleksas vietos jaunimui, išplėstas bibliotekų tinklas ir veikla, įdiegtos naujos saugumo priemonės viešajame transporte, pagerintas gatvių apšvietimas, atsisakyta aukštų tvorų, kad būtų sudarytos geresnės sąlygos policijai ir patiems gyventojams stebėti aplinką;

- Naujos socialinės iniciatyvos: įsteigti socialinių darbuotojų etatai, kurie dirbo su narkomanų šeimomis, paskatintos ekonominės investicijos ir vystymasis, sukurtos naujos darbo vietos (pvz.: naujajame sporto komplekse), skatinama kultūrinė tolerancija;
- Vietos gyventojai skatinami aktyviai įsijungti gerinant gyvenimo kokybę savo gyvenamojoje aplinkoje, Aplinkosaugos savaitės metu jie tvarko artimiausią gamtinę aplinką, taip pat leidžia vietos laikraštį. Vietos gyventojai raginami dalyvauti kasmetinėje miesto šventėje bei kitaip įsijungti į kultūrinį gyvenimą. Vietinė žiniasklaida skatinama akcentuoti pozityvius pokyčius mieste, o ne negatyvius jo puses.
- Hartfordo policijos pajėgos kovai su gatvių gaujomis buvo sutelktos 1992 m. apjungus tiek vietos policijos, tiek aukštesnių institucijų (FTB ir pan.), pastangas. Buvo kovoama su gatvės gaujomis, pirmiausia, siekiant išsiaiškinti, nuteisti ir nubausti jų vadeivas;
- Kiekviename iš 17 miesto rajonų buvo įsteigti Bendruomenės problemų sprendimo komitetai. Jų užduotis – identifikuoti vietos problemas ir surasti jų sprendimo būdus. Šių komitetų susitikimai kas mėnesį leidžia jiems pasidalinti patirtimi, informacija bei bendradarbiauti;
- Įkurta organizacija „Our Piece of Pie“ („Mūsų pyrago gabalas“), kuri užsiima mokyklinio amžiaus jaunimo profesiniu orientavimu. Jauni vadovai (amžius nuo 20 iki 26 m.) dirba kaip koordinatoriai ir mokytojai. Darbas su rizikos grupės vaikais, lavinant jų socialinius ir profesinius gebėjimus, susilaukia tiek materialinės verslininkų paramos, tiek reiškiasi kaip savanoriška veikla.

Kaip ir Dordrechte, Mažojoje Burgundijoje poveikis buvo didžiulis. 46 % sumažėjo visų užregistruotų nusikaltimų skaičius (nuo 1 477 1990 m. iki 798 atvejų 1993 m.); 45 % sumažėjo visų užregistruotų smurtinių nusikaltimų skaičius (nuo 366 atvejų 1990 m. iki 202 1993 m.).

1990-aisiais metais buvo pradėta įgyvendinti policijos remiama **Bendruomenės paramos programa** Norfolke (apie 261 000 gyventojų) (Virdžinijos valst., JAV). Šios programos tikslas – skatinant intensyvų bendruomenės - policijos bendradarbiavimą, sumažinti narkotikų vartojimą, nusikaltimų skaičių. Bendradarbiaujant su savivaldybe, vietinių gyventojų iniciatyvinėmis grupėmis, verslininkais bei vietiniais gyventojais ši programa parėmė tokias iniciatyvas:

- Skatinti ir remti vietinius gyventojus, kad jie patys imtųsi kontroliuoti savo artimiausią aplinką, siekiant išlaikyti ir užtikrinti saugią bei sveiką bendruomenę;
- Suteikti paramą įsidarbinant, sudaryti galimybes tobulintis ir mokytis;
- Skatinti kūrybiškumą, inovacijas ir pilietinį aktyvumą, išplečiant bendradarbiavimo su partneriais sritį bendruomenėje;
- Užtikrinti, kad visi vietiniai gyventojai galėtų pilnai save realizuoti ir aktyviai dalyvauti bendruomenės vystyme, suteikiant paslaugas ir išteklius.

Dešimtyje rajonų, kuriuose buvo vykdoma programa, bendras nusikaltimų skaičius sumažėjo 29 %, o visame mieste per pirmuosius trejus programos metus smurtinių nusikaltimų skaičius sumažėjo 8 %.

1987 metais Hartforde (apie 124 000 gyventojų) (Konektikuto valst., JAV) buvo sukurta mero vadovaujama **komisija nusikaltimų reikalams spręsti**. Ji 1989 m. pripažino, jog veikdamos vienos kriminalinės justicijos institucijos nepajėgios užkirsti kelio nusikaltimų plitimui. Todėl pradėta vadovautis į bendruomenę orientuota filosofija, pagal kurią turi būti sukurta partnerystė tarp policijos, vyriausybės ir bendruomenės atstovų. Šią Hartfordo strategiją sudaro:

Per 1986 - 1996 m. Hartforde taip sumažėjo nusikaltimų skaičius:

- 30 % bendras nusikaltimų skaičius (nuo 14 440 iki 10 148);
- 31 % nusikaltimų nuosavybei skaičius (nuo 12 280 iki 8 513);
- 24 % smurtinių nusikaltimų skaičius (nuo 2 159 iki 1 635).

Pateikti Lietuvos Judėjimo “Stabdyk nusikalstamumą” bei užsienio valstybių judėjimų pavyzdžiai akivaizdžiai parodo, kad tokie nusikalstamumo prevencijos modeliai veikia. Pasaulio miestuose, kuriuose veikia panašaus pobūdžio judėjimai ar organizacijos, bendras nusikaltimų skaičius gana ženkliai sumažėjo. Svarbiausias aspektas – visuomenė sutelkiama prieš blogį – nusikalstamumą. Visuomenė, susijungusi bendram tikslui, turinti tiek moralinį, tiek ir finansinį palaikymą iš valstybės ir savivaldos institucijų, verslo struktūrų, gali nuveikti iš ties daug.

Mūsų pačių gyvenimas, saugi gyvenama aplinka tiek mums patiems, tiek ir mūsų artimiesiems priklauso nuo mūsų pačių. Tereikia tik truputėlio noro padėti ne tik sau, bet ir aplinkiniams, moralinio ir finansinio palaikymo iš valstybės ir savivaldos institucijų, verslo struktūrų ir mes galėsime nuveikti iš ties daug. Juk “Kartu mes stiprūs, kartu mes saugūs”.

Parengta naudojant **International Centre for the Prevention of Crime (ICPC-CIPC) medžiagą “Worldwide Best Practice in Crime Prevention”.**

Darius Dovidaitis

Nepilnamečių justicijos seminaras Druskininkuose

2006 m. vasario 09-11 d. Druskininkuose Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras vykdydamas projektą „Pagalba kuriant veiksmingą nepilnamečių justicijos sistemą Lietuvoje“ suorganizavo seminarą, skirtą dabartinių kvalifikacijos kėlimo programų darbuotojams, dirbantiems nepilnamečių justicijos sistemoje, įvertinimui. Minėto projekto, kurį finansuoja Jungtinių Tautų vystymo programa ir Lietuvos Respublikos valstybės institucijos, tikslas yra sukurti darbuotojų, dirbančių su nepilnamečiais teisės pažeidėjais, nuoseklią ir tęstinę kvalifikacijos kėlimo programą. Seminaro metu buvo siekiama išsiaiškinti dabartinę situaciją, nustatant šiuo metu vykdomų kvalifikacijos kėlimo programų pobūdį, apimtį, reguliarumą ir kokybę bei apsvaistant pasiūlymus sistemos tobulinimui.

Seminarą vedė ekspertas iš Didžiosios Britanijos Chris Styles-Power, dirbantis konsultantu Vaikų teisės centre (Childrens's Legal Centre). Dalyvavo atstovai iš Seimo Teisės departamento, Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriaus – pataisos namų, Generalinės prokuratūros, Vidaus reikalų ministerijos, Švietimo ir mokslo ministerijos, Vilniaus vaikų teisių apsaugos tarnybos, Lietuvos policijos mokymo centro, NVO „Vaiko namas“, Gruzdžių specialiųjų vaikų auklėjimo ir globos namų.

Chris Styles-Power pabrėžė, kad nepilnametis visada yra auka, nepriklausomai nuo to, ar jis yra nukentėjęs ar teisės pažeidėjas. Buvo analizuojamas Lietuvos įstatymų nepilnamečių justicijos klausimais suderinamumas su tarptautinėmis normomis, nagrinėjama, kaip Lietuvos teisės normos atitinka Jungtinių Tautų vaiko teisių apsaugos konvencijos 37, 39 ir 40 straipsnius, kuriuose nustatytos teisės, garantuojamos kiekvienam vaikui, esančiam valstybės jurisdikcijoje. Paaiškėjo, kad tam tikros Lietuvos teisės nuostatos neatitinka tarptautinių standartų, pavyzdžiui, Lietuvoje nesilaikoma nuostatos, kad nepilnamečio gerbūvis ir jo reintegracija į visuomenę turi tapti pagrindiniu lemiamu veiksniumi nagrinėjant baudžiamąją bylą, taip pat Lietuvoje nėra įsteigti specializuoti teismai, kuriuose būtų nagrinėjamos tik nepilnamečių bylos ir kt.

Seminaro metu buvo aptariami mokymo metodai, barjerai, kurie gali sutrukdyti pasiekti nustatytus mokymo tikslus. Aptartas kompleksinis ir interaktyvus mokymasis, taip pat atliktų mokymų įvertinimo metodai.

Ieva Česnaitytė

Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, įgyvendinantis Nacionalinę nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programą, parengė mokslinį – metodinį leidinį „[Viktimologijos pagrindai](#)“.

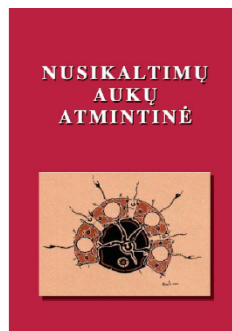

Moksliniame – metodiniame leidinyje pateikiamos viktimologijos doktrinos, taip pat viktimizacijos ir viktimiškumo sampratos. Plačiau aptariama aukos ir nusikaltėlio interakcija, progresyvus aukos ir nusikaltėlio konflikto sprendimo būdas – mediacija. Knygos tikslas – suteikti kompleksinių žinių apie asmenų viktimizacijos procesus visuomenėje, jų diagnostikos (lygio, intensyvumo nustatymo) būdus, viktimogeninių veiksnių išvengimą, šalinimą, neutralizavimą, viktimologinės prevencijos, teisinės ir kitos socialinės pagalbos aukoms problemas.

Knyga skiriama tiek vyriausybėms, tiek nevyriausybėms organizacijoms, kurių darbas tiesiogiai siejasi su pagalbos, paramos nusikaltimų aukoms suteikimu, užtikrinimu, taip pat rekomenduojama mokslo darbuotojams, studentams, nagrinėjantiems viktimologines problemas.

dr. Rokas Uscila

Nusikaltimų aukų atmintinė

Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, vykdydamas Nusikaltimų aukų socialinės ir teisinės apsaugos programą parengė ir publikavo naują Nusikaltimų aukų atmintinę, kuri platinama per visas Lietuvos policijos įstaigas. Išleista 40 000 šio leidinio kopijų. Šioje atmintinėje galite rasti paaiškintas sąvokas, kas yra nusikaltimo auka, nukentėjęs, kokios yra nukentėjusiojo teisės ir pareigos, kada yra pradedamas ikiteisminis tyrimas ir daug kitos svarbios informacijos.

Atmintinę galima parsisiųsti iš:

<http://www.nplc.lt/aukos/informacija/lankst/atmintine2.pdf>

dr. Rokas Uscila